

Pročíslo 1865, 3/4

č. 3028

Čítanka

X-498.

II-26 12/1

pro

první třídu

katolických škol

v císařství Rakouském.

Prodává se nevázaná za 8 nkr.
Vázaná na hřbetě v plátně za 14 „

V Praze. 1865.

V č. k. školním kněhoskladu, v Karlově ulici
číslo 190—1.

3330.

Připomenutí.

Ve veřejných školách nesmí se, lečby c. k. státní ministerium dopustilo výminku, žádných jiných kněh užívati, nežli které jsou předepsány a kolkem školního kněhoskladu znamenány, an se smějí prodávati draž, než za cenu na titulu udanou.

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA
PEDAGOGICKÉ FAKULTY
HRADČANSKÉ

Signat. č. 6410

Inventár. č. 200972

1.

i u y

2.

o e a

i e a o u y

u o e a y i

o y a e i u

3.

i í, e é, a á,

u ú, o ů, y ý.

4.

ou

5.

m, em

má, mé, my, mu, mi-mo, mou,
mé-mu, mý-mi, má-me, mám,
u-mí-me; u-mím mi-mo ou i
o, á, u, í, é, y, ú, ý, a, ů.

6.

p, pé

pa! pí! pí-pa, pí-py, pí-pou,
ma-pa, ma-py, ma-pu, ma-pou,
pu-ma, pu-my, pu-mu, pu-mou,
my má-me ma-py, ma-pu mám,
pum-pa, pí-me u pum-py!

7.

b, bé

ba! by, a-by, o-ba, o-bou,
bá-ba, bá-by, bá-bo! bá-bu,
má-me bo-by, bo-bů, bob mám,
bim, bam, bom!

8.

f, ef

fí! bu-fa, bu-fy, ba-fá, baf!
pi-fy, pa-fy! pif, paf, puf!

9.

v, vé

vé, ou-vé! vy, vá-mi, ví-me,
pá - ve! pá - vi, pi - vo pí - vá,
bý-vá-me u pum-py, pí! vy-pí!
bý-vám, pí-vám, u-mý-vám,
ví-me, vím, po-ví-me, po-vím,
o-bou-vám o-buv.

t, té

ta, to, ty, tu, té-to, tou-to,
 te-ta, te-ty, pa-ta, pa-tou,
 pá-tý, pá-tá, pá-té, pá-tou,
 ví-tá, te-pe, me-te, ma-te,
 má-te, mí-vá-te, u-mý-vá-te,
 pou-to, pou-ta, pou ty, pou-tá,
 tu-pý, tu-pá; to-pí, top! pot,
 mý-to, má-me byt vy-my-tý;
 ví-tá-me, ví-tám te-be!

d, dé

dá, do, od, úd, oud, ou-dy,
 do-my, do-ma, do-mů, bou-da,
 bí-da, pů-da, du-tý, du-tá,
 du-té du-by, dou-bí, dub,
 dům, pod vo-dou, vo-da pa-dá,
 ve-de, ve-dou, ta-dy, tu-dy,
 vy-ve-du, po-ve-du, do-ve-du;
 dá-te mi to? dá-me; má-me,
 mám, dám, dá-vám, dou-fám.

S, ES

s, a-si, ma-so, mí-sa,
 sy-tá, so-va, so-vy,
 ba-sa, vi-sí, du-sí,
 o-sá, bo-sé, bos, vos;
 l, su-dy, sud, ves, pás;
 á-me u sou-se-da;
 pa-sou, páv se pa-se;
 -pe, sem tam, sy-pám,
 n pís-mo, syp-te!

Š, EŠ

, dý-še-me, du-še,
 ay-ši, ša-ty va-še,
 e, su-ší-te, sou-še,
 šu-mí u šu-ma-vy;
 e-me, vy vy-ší-vá-te;
 š, ší-py, šíp, šo-sy, šos;
 ut; má, máš; dá, dáš;
 po-víš; po-ví-dáš mi;
 do-piš! piš-me! piš-te!

Z, zé

za, ze, zá-da, zi-ma, ze-be,
 zu-by, uz-da, mí-za, me-ze,
 zou-vám bo-ty, zu-té bu-fy,
 ve-zu, ve-ze, vo-zy, vůz, vás,
 vo-zí, vo-zíš, vo-zím, va-zy,
 sá-zím, sá-zíš, sa-ze, saz-ba,
 bez, y-zop, vo-da y-zo-po-vá;
 viz u me-ze o-zim za-se-tou!
 /
 zi-ma mi-zí / sá-zím bo-by.

Ž, žé

že, ží! ží-me! ži-vi, žá-dá-me,
 vá-ží-me, vá-ží-te, vá-ží,
 vá-že-me, vá-že-te, vá-že;
 ži-to po-ža-té se vá-že;
 po-moz-te mi! po-mů-že-me;
 mu-ži, muž, važ! za-važ! u-važ!
 tá-že-me se me-zi se-bou;
 te-be, bo-že, my žá-dá-me,
 že dáš, od te-be dou-fá-me.

C, cé

ví-ce, žá-ci? co to cu-pá?
 -py, du-py! ci-zí mu-ži,
 u - mí - te, po - ví - dá - te;
 mám, to dám; co vím, po-vím;
 -py, cep, cí-py, cíp, o-cet;
 bo - dá? co zo - bá? cou-fám;
 o - pi - ce po - ží - vá o - vo - ce;
 žá - dá - te od ot - ce? ša - ty;
 co vy dá - te ot - ci a mat - ce?

Č, čé

se! če-mu? čí? o-čí, ča-sy,
 -pou te-če pi-vo ze su-du;
 í - ci! če - mu se u - čí - te?
 - še - me a po - čí - tá - me;
 o - dám mat - ce čí - ši vo - dy;
 v - ce be - čí; co to sy - čí?
 se, čá-pe! čáp se to - čí;
 av se ho - čí; zač to o - vo - ce?
 i - ma čí - ší, fi - čí bič, mič.

r, er

rá-my, ro-sa, ru-da, rů-že,
 ra-ci, ry-by, ru-ce, rá-fy,
 ré-va, rý-ma, mů-ra, má-ry,
 fa-ra, pa-te-ro, de-sa-te-ro,
 bo-ro-vi-ce, bor, výr u-ša-tý;
 o-ráč o-rá, or-bou se ži-ví;
 ot-če, co po-rou-čí-te? pi-vo,
 či vo-du? sýr, ma-so, či o-vo-ce?
 dar bo-ží, dar za dar!

ř, eř

oř, ři-čí, řa-sa, ře-še-to,
 řa-da do-mů, ru-dá zá-ře,
 ře-pa se pa-ří, ma-so se va-ří;
 še-ří se, my ve-če-ří-me;
 po ře-ce vo-da se če-ří;
 mo-ře bou-ří, ta-ra-sy bo-ří;
 vo-da ví-ří, bou-ře se ší-ří;
 pí-sař pí-še, te-sař te-sá,
 sa-dař če-sá o-vo-ce.

20.

l, el

úl, oul, lá-me, u-lo-mí, or-li,
 lí - pa, o - li - va, ci - bu - le,
 po - le, me - li - vo, pa - li - vo,
 o - lo - vo, že - le - zo, pi - la,
 ží - la, sí - la, pé - ro, o - cel;
 ží - ža - ly po ze - mi le - zou;
 sá - zí - me lí - py a to - po - ly;
 za - lé - vá - me fi - a - ly, rů - že;
 co lí - tá? — o - rel, bí - lý mo - týl.

21.

n, en

on, o-na, o-no, a-no! ne, né!
 ne-su, no-že, nů-še, va-na,
 se-me-no, by-li-na, ví-no,
 ma-li-na, ze-le-ná šu-pi-na,
 cí-no-vá ná-do-ba, cín, nůž,
 bí-lý den, čer-ná noc, mi-lý sen,
 le-den, du-ben, čer-ve-nec;
 ne-u-čil se, ne-na-u-čil se;
 ot-če náš, mi-lý pa-ne!

k, ká

ok, o-ko, ko-lo, kou-le, kû-ra,
 ko - že - lu - zi, ko - že - ši - na,
 bu-ky, fí-ky, ka-ra-fi-át,
 rá - no ru - ce u - mý - vá - me
 vo-da se va-ří, ky-pí, ka-pe,
 ku - ře, ku - na; ko - za me - ká,
 myš - ka ko - cou - ra se le - ká,
 lou-ka u ře-ky se ze-le-ná,
 ko - čí tam na pá - na če - ká,
 se - káč ko - sou se - no se - ká,
 kop - ka se - na na pa - lou - ce,
 od po-to-ka le-ze rak, kam pak?
 od-kud? ku-dy? tu-dy! sem, tam.

g, gé

go-li-áš a da-vid, ga-li-le-a,
 gol - go - ta neb kal - va - ri - e;
 a-ga-ta, bar-va gu-mi gu-ta;
 sá-go se dá-vá do po-lév-ky;
 ga-ze-la po-do-bá se ko-ze.

h, há

he, ha, ho, hý! ho-la, ho-ši!
 hu-sy, hou-se, hou-fy li-du,
 ho-lá ru-ka, bo-sá no-ha,
 vo-da hu-čí, hu-sa ký-há;
 tu-há zi-ma — sil-ný led;
 dá-le ne-mo-hu — po-mo-hu;
 bí-lá ho-lu-bič-ka lí-tá,
 a no-vý den rá-no ví-tá,
 ho-lou-bát-ko do-ma če-ká.

ch, chá

ach! uch, u-cho, su-cho, e-cho,
 cho-cho-lou-ši u cha-lu-py,
 lí-ná chů-ze, chu-dá cha-sa,
 žá-ba chý-tá mou-chy; co na
 ne-bi vy-chá-zí a za-chá-zí?
 mám o-ře-chy: su-da! li-cha!
 chů-va cho-vá pa-cho-lát-ko;
 ze-le-ný lu-pen, su-chý mech;
 pou-hý duch — moc-ný bůh.

j, je

ej! oj, aj! já, jí, je, je-mu,
 ta - je, já - ma vo - du jí - má,
 je - čí vo - da po do - li - nách,
 jí - va pu - čí, bu - de ja - ro,
 ze - le - ná se háj, ja - ko ráj;
 po je - te - li vu - čí no - vý roj;
 dá - vej - te, co je cí - sa - řo - vo,
 cí - sa - ři, co bo - ží - ho, bo - hu!
 mi - lý bo - že, dej mi sí - lu!

ě, ie

mě, mě - chy, ze - mě, po - le mě - ří,
 sí - mě o - bil - né, rá - mě sil - né,
 bí - lá pě - na, liš - čí dou - pě,
 rů - žo - vé pou - pě, la - ci - ná kou - pě,
 na - du - tý měch, měk - ký mech,
 ši - ro - ká ze - mě, vy - so - ká věž;
 mě - síc po ob - lo - ze pu - tu - je;
 pě - ni - ce pě - je, ži - to bě - lá;
 běž, za - jíč - ku! bě - ží pes.

ň, eň, ně

kůň, ko-ně, ká-ňa-ta, ká-ně,
 ba-ňa-tá ná-do-ba, bá-ně,
 hu-ňa-tá ha-le-na, hou-ně,
 vo-ňa-vá vo-da, vŭ-ně, ží-ně;
 ma-lé ku-ře lu-ňá-ka se bo-jí;
 pes za laň-kou rych-le bě-ží.

ny, ný — ni, ní

u-če-ný pa-ne! u-če-ní pá-ni!
 vá-že-né pa-ní! ví-tej-te nám!
 ny-ní, žá-ci, po-zor dej-te!
 vŭ-dám pa-ro-ha-té je-le-ny;
 la-ně se pa-sou po o-bo-ře;
 je-le-ní ma-so, je-le-ni-na;
 o-se-ní se ze-le-ná, až mí-lo;
 vo-da se pě-ní, ča-sy se mě-ní;
 rů-že a fi-a-ly lí-bě vo-ní;
 by-la hon-ba na za-jí-ce,
 hon-ci je ho-ni-lí ze ze-lí;
 ho-la, va-še to ne-ní ze-lí!

ť, tě

ať, tě, ko-tě, ko-ťa-ta, la-tě, lať,
 ni-ťa-ři, ní-tě, sí-ťa-ři, sí-tě;
 u-ťa-tá vě-tev na ze-mi le-ží;
 ťa-tá rá-na bo-lí ra-ně-né-ho;
 těš-me jej, že se zas vy-ho-jí;
 vím, co je nať, i vím co je síť,
 síť na ry-by, nať je na ří-pě;
 ho-din-ky tu-ka-jí: tu-ky tuk! /
co tu-ka-jí :

ty, tý — ti, tí

ry-tý, ry-ti-na, li-tý, li-ti-na;
 až bu-de-me vět-ší, bu-de-me též
 rý-ti, sá-ze-ti a za-lé-va-ti;
 lu-ňák za ho-lu-bem le-tí; ti-cho!
 ny-ní u-či-ti se po-čí-ná-me;
 po-zor dej na pa-na u-či-te-le!
 pa-ma-tuj si je-ho: na-u-če-ní!
 dej po-koj! ne-mať ni-ko-ho!
 o bo-žím tě-le bu-de-me ví-ti
 věn-ce na ol-tář.

d, dě

há-dě, há-da-ta, mě-dě-ná kád',
 na sa-dě sed'! na la-dě jed'!
 ku-řa-ta do-ba-jí zo-báč-kem;
 dě-ra-vé zu-by nás bo-lí-va-jí;
 bud-me pil-ní! ne-bud-me lí-ní!
 ko-mu se ne-le-ní, to-mu se
 ze-le-ní; ne-dě-le, den pá-ně;
 dě-ku-je-me to-bě, bo-že náš,
 že nás ži-víš a po-tě-šu-ješ!

dy, dý — di, dí

kam-na dý-ma-jí, vy-šel dým;
 na lo-di jez-dí-vá-me po vo-dě;
 dí-tě, mi-luj ro-di-če' a dě-dy!
 vod-me do-mů men-ší žáč-ky!
 mat-ky je-jich rá-dy to u-vi-dí;
 co si vy-dě-láš, to bu-deš mí-ti;
 le-ni-vé-mu dí-lo ne-vo-ní;
 ve-se-le se dej-me do to-ho,
 a půl dí-la bu-de ho-to-vo!

c — C, č — Č, ch — Ch, k — K
 j — J, o — O, p — P, v — V
 s — S, š — Š, z — Z, ž — Ž

Cíp, kolik cípů může mít šátek?

Čáp požírá hady, žáby a žížaly.

Chocholouš chocholku nosí.

Kos i kavka mají černé péří.

Jelen má parohy.

O-rel vysoko poletuje.

Pes kousá; nech ho na pokoji!

Vosa vučí od daleka.

Sově ušaté říkáme výr.

Šelma je lev i med-věd i liška.

Zajíc utíká; bojí se nás.

Žába žije na zemi i ve vodě.

h-H, r-R

Hejsa, hejno čápů letí!

Radují se malé děti.

Zelená se louka, les,

Raší lís-ka, raší bez.

Již je jaro, léto bude!

Celý háj tu píseň hude.

m - M, d - D, l - L

Sup a čáp.

Volá sup: Čápe, hej, něco dej mi na zub!
 Čáp honem dí po něm: Máš-li chuť,
 tu pobuď; raků, žab si nalap! Dí mu
 sup: Co do těch, těch si nech! tam holub;
 já za ním poletím. Letěl sup dál a dál,
 a holub se ho bál; ale aj, byl tu háj.
 Hajný sám čekal tam, pif a paf!
 rány dal/a pes/haf! Dále sup neletěl;
 sám holub uletěl.

37.

t - T, b - B

Máme tělo a duši. Tělo vidíme, duš'
 nevidíme. Duše činí, že je naše tělo živo.
 Tělo bez duše živo býti nemůže. Tělo
 umírá, duše neumírá; duše bude živa
 na věky. Pána Boha viděti nemůžeme:
 ale jeho díla vidíme na zemi i na nebi.
 Co lidé udělati nemohou, Bůh jediný
 učiniti může. Bůh dává nám živobytí.
 Od Pána Boha máme rozum, vůli, řeč a
 jiné dary. Bůh zachovává, cokoli učí-
 nil, dokud se mu líbí.

ř - Ř

Vidíme kopce a hory. Pahrbek není tak vysoký jako hora. — Po údolích tekou potoky a řeky. — Řeky veliké vylévají se do moře. — Jezera nalézají se v údolích, na nížinách i na vysokých horách. — Věje-li silný vítr, vrcholky lesů se pohybují, voda se duje a vlní; vlna za vlnou se valí.

a - A, e - E

Pán Bůh uvedl Adama a Evu do ráje a ukázal jim, jakého by ovoce měli požívat, a jakého by trhatí neměli. Ale Adam a Eva brzo zapomenuli, co jim velel Pán Bůh. Had řekl k Evě: Uží toho ovoce, budeš jako Bůh. Eva učinila, jak jí radil had, a podala ovoce Adamovi. On jedl též. Za tu vinu uložil jim Bůh pokutu. Oba musili zanechat ráje a okoušeli bídu velikou.

f - F, y - Y

Milý host. Kamenný most. Na myši
 pašť. Na rány mašť. Mlčení úst, veliký
 půst. Hustý les. Pustý dům. Pustá země.
 List dubový, topolový, vrbový. List pa-
 piru. Listí padá na podzim. Listopad.
 Měkký vosk. Zelený lusk. Malý tisk.
 Bolavý pysk. Zaječí sršť. Malik prst.
 Les a houšť, daleká poušť. — Fialka
 i ve stínu voní. Y-zop jest rost-lina.

Chodívám s mat-kou do ko-ste-la,
 s ot-cem na trh. Bývám s vinařem na
 vinici, s čeledínem na poli. Jídám rád
 slívy a jablka. Slunce svítí; vidím svůj
 stín po bílé stěně. Schody bývají také
 ve skále vytesané. Snop žita je těž-ký,
 otep slámy je leh-čí. Smolou sudy se
 požahují. Ráno se umývám studenou
 vodou. Slovo Boží posloucháme; s an-
 děly voláme: Sláva na výsostech Bohu!

Z masa se vaří polévka, z bylin léky, z řepy cukr, z ječmene pivo. **Z** růží vijeme věnce. **Co** děláme z brků? co z nití? — **Z**boží kupecké z daleka se vozí. **Z**dařené dílo těší nás. **Nepořádek** dělá zmatek. — **Ryby** se loví v řekách, v rybnících, v jezerech a v moři. **V** létě obilí zraje, v zimě padá sníh. — **Pivo** k pití, voda k mytí, sekera k sekání, rýč k rytí, perutě k lítání, nůše k nošení, udice k chytání ryb. — **Něco** k něčemu, nic k ničemu.

Děti rády chodívají s dědečkem a s babičkou. **Smetana** se sbírá sběračkou. — **Kornouty** děláme z papíru, **kytky** z charpy, z fialek a z konvalinek. **Pérem** zkaženým nepíšeme. — **Včela** lítá po květinách. **Pozorný** všemu se naučí. **Zpěváci** na kůru zpívají nábožné písně. — **Kdo** volá? **Kde** vězíš? **Kdy** půjdeš do školy? **Dítě**, nečin ničeho rodičům k žalosti! — **Cti** otce svého i matku svou!

lep, slep — slad, hlad — luk, pluk, hluk,
 rám, prám, krám, chrám — hrom, chrom,
 vše, všecko — tře, střecha — křída, střída,
 vrch, s vrchu, svrchní oděv — smrž, smř.

Není všecko sladké, hladké, měkké,
 lehké: něco také musí býti těžkého a
 tvrdého, drsného a trpkého. Hory,
 doly, lesy s poli oko naše rádo vidá;
 na zemi střídá se zima, jaro, léto
 i podzim: komu to je nemilé?

hle, hled! rak, drak, prak, mrak, kord,
 pád, spád — s hora, na horu, vzhůru,
 snáší, vznáší se — švihne, zdvihne,
 prst, plst — pln, splň! — tvrd, tvrz.

Eihle drak! **Z** papíru jest udělán,
 fousatý, zubatý vymalován. Hoch jej
 vzhůru vyšvihne, vítr ho pozdvihne;
 drak se vznáší až pod mrak. Ptáci se
 bojí toho strašáka, jako supa a luňáka.
 Když pak vítr nevane, hrůza jeho pře-
 stane; pyšný drak nemůže dále; síla mu
 vadne, až nenadále s oblohy spadne,

kdy? vždy — chci, chtějí, chtěj! chtěl, val! chval! zval, vzal, psal, spal, lhal, sem, jsem, nejsem, jsi, nejsi, jsme, jste, jedu, jdu, jdeš — jmeno, jmění.

Ejhle přepodivné zvíře! Ve vodě přebývá v díře. Na čele má dlouhé růžky, v ruce drží ostré nůžky, ze skořápek má kabátek, chodí vždy nazpátek. Co je to? — Rak je to, štípavý rak. Hej raku! kam jdeš pak? Děti se mu smějí, lapiti ho chtějí: statečně se brání rak; klepetama stríhá sik a sak.

skoč! vskoč! — zda, mzda — stal, vstal, dal, vzdal — duch, vzduch — drav, zdrav, plav, splav — prav, sprav! — schnu, schnul, dlí, mdlý — mdloba — strouha, strom.

Nový rok, ku předu krok. Straka skáče v skok a skok. Dělník je hoden své mzdy. Spím-li, dýchám. Nemocný vzdychá. Zdravý, umdlený člověk tvrdě spí. Mladý strůmek bez vláhy uschne. Smrž je houba, smrk je strom, malík prst.

boj, broj, zbroj — troj, stroj, trup, strup,
braň, zbraň, chraň, schraň, prach, strach,
rýč, strýc — kryl, skryl, skrýš — stráž,
vor, škvor — třep, střep — prým, šprým.

g - G

Goliáš měl železnou zbroj, v ruce
kopi, při boku meč; Davidu strojil krva-
vou seč. Pyšně kráčel v boj, hrdě křičel:
„Chraň se! Chlapče, braň se!“ — David
naň měl skrov-nou zbraň, z řeménků
jen prak, z praku však oblázek vymrští,
a tím obra v čelo praštil; — hle, kdo dříve
pouštěl strach, obr se zkácel v prach.

bán, baň, žbán — ber, žber, džber,
lev, lví — pí, lpí — mut, rmut, rtuť,
rve, řve, řvou — rdí se, hřmí, hřmot,
hřbet — čtvrt na čtvrtou — chřtán.

Hladoví lvové řvou. Psi se rvou. Suchý
jazyk lpí na svrch-ku úst. Bílá je rtuť,
kalný je rmut. Džbán na vodu, džber na *(Pat, ...)*
kvasnice. U sedla se leskne třmen. Hvězda
se třpytí. Nebe se rdí, z daleka hřímá,
hřmělo, nehřmí již. Hřmot, hřmot-ný hlas.

poušť, spoušť — pst! pstry, pstruh, pštros,
 růst, zrůst, vzrůst — chrast, chrašť, chroust,
 stkví se, stkvěl se, skvost — ctný, ctnost.

Stříbrný jest měsíce lesk, klikatý
 zašvihne blesk. Slyším vody varné klokt,
 větru prudkého hluk, biče prask, bubnů
 tluk, drozdů hvizd, cvrčků cvrk, zajíců
 vřesk. Struna drnčí, harfa břinčí. Zába do
 vody skáče, žblunk! V pramenité vodě živ
 je pstruh; na suché poušti pštros. Chroust
 žere listí. Silný strom vzdoruje větru.
 Drahé kamení stkví se krásnými bar-
 vami. — Ctnostný člověk chvály ne-
 hledá. Skvostný oděv člověka lepším
 nedělá.

a	Arnošt	a	Anna
b	Bokoslav	b	Božena
c	Cyril	c	Cecilie
č	Čeněk	č	Čefana
d	Daniel	d	Dobrawa
e	Eliáš	e	Ewa
f	Filip	f	Františka
g	Gabriel	g	Guzela
h	Havel	h	Helena
ch	Christofor	ch	Christina
i	Ivan	i	Irene

j	J	<i>j</i> Jan	ĵ	Justana
k	K	<i>k</i> Karel	ĵ	Klara
l	L	<i>l</i> Ladislav	l	Lidmila
m	M	<i>m</i> Method	m	Marta
n	N	<i>n</i> Norbert	n	Natalia
o	O	<i>o</i> Ondřej	o	Otilie
p	P	<i>p</i> Prokop	p	Přibyslawa
r	R	<i>r</i> Rudolf	r	Rosalta
ř	Ř	<i>ř</i> Řehoř	ř	Řimka
s	S	<i>s</i> Stanislav	ſ	Salome
š	Š	<i>š</i> Štěpán	š	Školastika
t	T	<i>t</i> Tomáš	t	Tefla

u U u Urban u Ursula

v V v Václav w Wojtěcha

z Z z Zigmund ž Zdenka

ž Ž ž Žebrák ž Žofie.

C i z i :

q Q q Quirin q Quartilla

w W w Wolfgang w Walburga

x X x Xaver x Xenia

y Y y Yzop y York.

au Au au Augustin au Augusta.

Dobry počátek.

Bilý již jest den; z postele ven!

Obleknu se, umyju se.

Čistota sluší tělu i duši.

Od Boha učiním počátek,

a bude dobrý pořádek.

Ve jmenu Otce † i Syna † i Ducha
Svatého †. Amen.

Bože všemohoucí, který jsi nám počátku
tohoto dne se dočkati popřál, pomoz nám,
abychom Tvou svatou vůli dokonale vyplnili.
Pro Ježíše Krista Pána našeho. Amen.

Půjdu do školy.

Hodiny bijí! půjdu do školy, vezmu knihu
a cokoli potřeba k učení a cvičení. Ničeho
nezapomenu. Na cestě křičeti nebudu. Potkám-li
se s kamarádem, půjdeme pospolu slušným
řádem. Až ke škole přijdeme, tiše dvéře
otevřeme, za sebou je zavřeme a na svá místa
sedneme. Do přihrádky písma uložíme, knížku
před sebe položíme. — Všecko, co má svoje místo,
zachová se děle čisto.

Co jest ve škole ?

Jsme ve školní světnici. Sedíme v lavicích. Lavice stojí v řadách na podlaze. Nad námi je strop; v pravo i v levo, před námi i za námi jsou stěny. Ve zdi jsou dvěře a okna, u zdi neb v koutě kamna. Na přední stěně visí svatý kříž. Na podstavci stojí velká tabule. Pan učitel sedává u stolu anebo stává před námi. Ve skříní má knihy, obrazy a mapy. Těšíme se, když nám něco ukáže. Na stole leží křída a houba. My žáci máme při ruce knížky, papír, tužku, péro, kalamář, pravídko a tabulku na počítání.

Co je ve škole před námi? co za námi? co v pravo? co v levo? co nad námi? co pod námi? Co ještě vidíme ve škole? Jmenujme své školní náčiní.

Modlitba před cvičením.

Ve jmenu Otce † i Syna † i Ducha Svatého †. Amen.

Ve jmenu Páně počínáme školní naše cvičení; o pomoc, Bože, Tě žádáme, bys požehnal učení. Posilni nás! my se přičiníme, od své pilnosti neulevíme.

Otče náš — Zdravas Maria.

Co děláme ve škole?

Ve škole nesmí býti hluk, při cvičení ani muk! Tiše sedíme a posloucháme, co se vypravuje o Pánu Bohu, o Ježíši, o andělech a Svatých v nebeské říši. Na všechno pozor dáváme, co nám pan učitel ukáže. Pamatujeme si, co přikáže, jak se chovati máme.

Modlitba po cvičení.

Díky vzdáváme Tobě, Pane, za všechno dobré, čemu jsme se byli naučili. Dejž, prosíme, aby nám prospělo k časné i věčné blaženosti. Požehnej našeho mocnáře, naše rodiče, učitele a dobrodince, který jsi živ a kraluješ na věky věkův. Amen.

Otče náš — Zdravas Maria.

Co děláme doma?

Ze školy když přijdu domů, nezapomenu, komu pozdravení dátí mám; rodiče své dobře znám. A hned věci školní skládám, na svém místě je pořádám; snadno jich tam najdu zas, až bude k učení čas. — Za chvíli se rodičů

ptám, mám-li proč zajít a kam? Všecko honem jim k vůli vykonám, s jejich pak povolením chvílku si pozahrám.

63.

Co vidíme v domě?

Doma bydlím s milými rodiči. Ve světnici máme skříní, postel, stůl, stolice, podnožku a jiný nábytek. Při světnici jest komora a kuchyně. Ze síně chodíme po schodech na horu na půdu, aneb dolů do sklepa. Ve sklepě schováváme mléko, máslo, zemčata, řepu, ovoce a jiné zásoby. Ze střechy vystupuje komín.

Jaký nábytek bývá ve světnici? Co bývá na půdě? Co bývá v kuchyni?

Při domech rolnických bývají také stáje a chlěvy na dobytek, kurníky, holubník, kůlna, sejpka, dřevník a studně.

64.

Kdo staví dům?

Vlašťovička si dělá hnízdo z bláta, vřabec ze slámy a smetí, jiní ptáci z větviček, z mechu a z listí: člověk umí stavěti domy. K tomu dobývá ze země kámen, hlínu a písek. Z kamene vápeného pálí vápno, z hlíny pálí cihly. Zedník dělá zeď, podavač přiváží mu kamení a maltu.

1/2
1/2
 Z čeho se dělá malta? Co dělá cihlář? Kde dělá cihly? Co dělá vápeník? Kde? Zedník potřebuje kladivo a lžíci a jiné nádobí. Nač? Tesař otesává trámy. Čím? Dělá krov, přibíjí latě a pobíjí je šindelem.

1/6
 Dřevěné chaloupky pošívají se slamou. Bezpečnější střechy jsou z pálených tašek; pokryvač klade tašky na latě. Věže bývají kryty křidlicí, plechem anebo mědí.

Truhlář do světnic dělá dveře, podlahu, rámy do oken a dřevěný nábytek. Hrnčíř dělá kamna, zámečník dělá ke dveřím zámky a klíče, k oknům spony a závorky.

1/4
1/4
 Kdo z těch řemeslníků potřebuje pilu a sekery? Kdo hoblí a nebozez? Kdo kladivo a kleště?
1/2 *1/2* *1/2*

65.

Co jest v zemi?

V zemi jest mnoho hlíny, písku, kamení, uhlí a rud. Z rudy se rozpouští kov. Kovy jsou: železo, cín, olovo, měď, stříbro a zlato. Ze železa kuje kovář radlice, pluhy, obruče, ráfy a podkovy. Ve velikých dílnách dělají se lopaty, motyky, sekery, kladiva, nože, nůžky, šavle. Co dělá zámečník ze železa? Z cínu lije cínař konvice, svícny, lžíce a jiné věci. Kotlár dělá z mědi kotle a pánve. Z mědi, stříbra a zlata razí se peníze.

V Čechách, na Moravě a v Slezsku jest mnoho uhelen a hutí železných.

Uhlí máme, rudu máme, z níž se kove srp a pluh; strojův z ní si naděláme, kterým žehná lid i Bůh.

66.

Rostliny.

Země naše pokryta jest mnohými rostlinami. V zahradách a sadech rostou stromy ovocné, jakož jsou: jabloně, hrušky, švestky, třešně, višně, ořechy, moruše. Ovoce těchto stromů požíváme. V zelnici sází zahradník salát, zelí, mrkev, celer, křen, petržel, cibuli, okurky, česnek a jinou zeleninu.

Na polích roste pšenice, žito, ječmen, oves, hrách, čočka, bob, proso, kukuřice, pohanka, len, konopě, řepa, řepka (olejka), mák. Zrna obilná rozemílají se ve mlýně na mouku; z mouky strojí se jídla.

V lesích rostou stromy chvojnaté a listnaté. Jedle, smrk, borovice, modřín mají chvoj, to jest, větve obrostlé jehličím. Jehličí jest listí tenounké a špičaté jako jehličky. Dub, buk, javor, bříza, lípa, olše, topol mají listí.

V lese nalézáme také houby, mech a jahody. V zahradách a na lučinách rádi se díváme na kvítí. V zahradě těšívá nás bílá lilie, pruhovaný karafiát, pestrý tulipán, žlutý

měsíček, červená pivoňka, vonná růže. Jinde vidáme modrou fialku, modrou charpu, modrý zvoneček, bílou chudobku.

67.

K v í t í.

Na louce se třpytí z jara nové kvítí, žluté, modré, červené a rozličně barvené. Odkud se to všecko vzalo? pod sněhem-li v zimě spalo? kdo v ně vlil zas novou šťávu? kdož tu vůkol barví trávu? odkud bylin čerstvá síla? kdo jim rosu, déšť posílá? kdo je sluněčkem zahřívá? kdo tou vůni jich dařívá? — Bože, Tvé to dílo jest, chvála Tobě buď a čest!

Patřte na kvítí polní, kterak roste: ani král Šalomoun ve vši slávě své tak ušlechtilé oděn nebyl, jako jedno z nich. — Pozdvihni oči svých a viz, kdo to vše stvořil.

68.

S u c h o.

Rosa nepadla, tráva uvadla na podolí; žíznivá luka, země se puká na poli. Rosu rosičku, vláhu vlažičku obloho dej! kvítí uvadlé, byliny zprahlé hojně zalej! Déšť na políčko, na oseníčko dá s nebe Bůh. Vlažička spadne, a hned omladne pole i luh.

H m y z.

Mouchy, komáři, včely, vosy, čmeláci, brouci, housenky, mravenci a mnoho jiných zvířátek nazývají se hmyz. Nejužitečnější hmyz jsou bourci a včely. Od bourců máme hedvábi, ode včel vosk a med. Mouchy, komáři a ty žravé housenky ovšem nás sužují a mrzí: ale ptáčekové se jimi živí.

Mravenci a včely.

Zvířátko pilné mraveneček sem a tam nosí svůj raneček. Od ranního šera až i do večera stále se pohybuje, vesele vždy pracuje.

Včelička hledá na lučinách medovou mízu po květinách; co si v létě nasbírá, v zimě střídme požívá.

Hlasy ptačí.

Slepička na dvoře kdáče a krákoře, vlašťovka šveholí, že jí nic nebolí. Hrdlička chce cukru, pět peněz křepelka, a v lese zezulka volá pořád: Kuku!

Víc umíme my žáčekové, nežli ti milí ptáčekové; hláskujeme, čteme, pišeme, do desíti počítáme. Až budeme větší, však i delší písničku si zazpíváme.

P t á c i.

Ptactvo lesní a polní zpěvem nás obveseluje. Skřivánek, pěnkava, pěnice, kos, slavík jsou zpěvní ptáci. S námi v domech anebo blízko domu hnízdí smělý vrabec a šveholivá vlašfovka. V bažantnicích chovají se bažanti. Koroptev a křepelka v polích nejraději přebývají. Havran a vrána v zimě k stavením přilétají. Sup, orel, jestřáb, luňák jsou draví ptáci; hnízda svá mají na vysokých horách a skalách.

Hledte na ptactvo nebeské, žet nesejí ani žnou, ani shromazďují do stodol: a Otec váš nebeský krmí je.

Zv í ř á t k a t a k é c í t í.

Neškod', chlapče, ptáčkům, veselým zpěváčkům, oni líbě zpívají a housenky sbírají. Netrap nikdy zvířátek, nevybírej holátek; cítí bolest, jako ty, nedělej jim trampoty!

Zv í ř á t a d o m á c í.

Pro mnohý pžitek chovají se koně, volí, krávy, ovce, prasata, kozy. Koně a voly zapřahuje hospodář do vozů a do pluhů. Od krav,

od ovec a koz máme mléko. Ze smetany tluče neb vrtí se máslo; z mléka se dělá sýr. Masa domácích zvířat požíváme. Z domácích zvířat máme také lůj, kůži, srst, žíně, kosti a rohy.

Slepice, kachny, husy, holubi a krůty nazývají se drůbež pernatá. Od drůbeže máme peří do peřin, brky na péra, vejce a maso do kuchyně. Drůbež a všickni ptáci lítají; k tomu mají křídla. Husy a kachny také po vodě plovou.

Pes a kočka jsou také domácí zvířata. Pes hlídá dům, kočka chytá myši.

75.

Zvířata plachá a dravá.

V lesích a na polích přebývají parohatý jelen, rychlonohá srna, čiperná veverka, bázlivý zajíc, ušatý králík. Některá zvířata živí se masem jiných menších zvířat; jsou to zvířata dravá. Z dravců žijí v našich krajinách liška, kuna, tchoř, jezevec, ježek; — v cizích krajinách lev, tygr, vlk, medvěd.

76.

Zvířata ve vodě.

Ve vodě žijí ryby. V našich rybnicích, potocích a řekách loví se kapři, bělice, štiky, okouni, úhoři, pstruhové a lososi. U nás prodávají se také v soli naložené mořské ryby

slanečky a sardele. Některé ryby požírají jiných menších ryb; u nás takovým žravcem je štika.

Žáby, ropuchy, ještěrky a hadi přebývají na suché zemi i ve vodě. Někteří hadi jsou jedovatí. Žáby a ještěrky jedovaty nejsou.

77.

Počet živočichů.

Rád bych věděl a spočítal, kolik jest na zemi zvířátek, kolik pod oblohou ptačátek? Ale kdož pak z lidí dobře by mi vypočítal, co mé oko sotva vidí, všecky broučky a červíčky, všecky ve vodách rybičky? Lidé velcí, učení, v uměních vycvičení, sotva jejich jména znají: jak je všecky spočítají? Darma já se lidí ptám, jediný Bůh ví to sám; on jim denně pokrm dává, i mně život zachovává.

Zeptej se zvířat a naučí tebe. Mluv zemi a odpoví tobě, i vypravovati budou tobě ryby mořské, že všecko to učinila ruka Hospodinova.

78.

Vidím, jaké jsou věci.

Křída je bílá, uhlí černé, měsíc bledý, pšenice žlutá, obloha modrá, tráva zelená, vypálená cihla rudá, krev červená, mráz

šedivý, kaštan hnědý, mouřenín snědý, vrabec šedý, lev plavý. Sklo je průhledné, dřevo jest neprůhledné. Některý člověk má vlasy černé, jiný hnědé anebo ryšavé. Starci mívají vlasy šedivé nebo bílé.

Stůl jest buď hranatý neb okrouhlý; míč kulatý, válec oblý; studně hluboká, kalužina mělká; věž vysoká, chaloupka nízká; vůl je veliký, myš malá; skála hrubá, písek drobný; hrábě dlouhé, hřeben krátký; silnice široká, stezka úzká; pravičko přímé, srp křivý.

Zrakem poznáváme, jaké jsou věci.

Říká se: bílý jako sníh, bledý jako stěna, žlutý jako vosk, modrý jako charpa, zelený jako brčál, červený jako krev, rezný jako pytel, černý jako uhel.

79.

Vidím, kdo co činí a kde se co děje.

Zahradník sází stromy, rolník oře pole, myslivec honí zvěř, mlynář mele, pekař peče, kuchařka vaří. Krejčí šije šaty, švec krájí kůži. — Kuň běží, pták lítá, žába skáče, had se plazí, ryba plove, červ leze. — Kolo ve mlyně se točí, voda běží, vítr věje, strom se klátí, listí padá. Slunce svítí, měsíc se leskne, hvězdy se třpytí. — Zrakem také poznáváme, kdo co dělá, neb kde se co děje.

O č i.

Mám dvě jasné, bystré oči, ty se hbitě, kam chci, točí; očima vidím stromy, pěkné kvítí, i jak slunce na obloze svítí. Milý Bůh dal potřebný mi zrak, slepým, ach! je všecko tmavý mrak.

S l y š í m.

Slyším hlas své milé matky, slyším také hlas jiných lidí. Vím, když někdo šeptá, mluví, volá, zpívá, křičí, když se směje nebo pláče.

Slyším také hlasy zvířat. Zezulka (žežulka) kuká, sova buká, vlaštovice šveholí, slavík štěhotá, husy štěbetají, krocán hudruje, kavka kváká, kvíčala kvíká, čáp klepoce, žába křehotá, brouci bručí, had siptí a syčí, pes na cizince vrčí, štěká, zimou vyje, kňučí a skučí, hříbě vesele řičí, osel hýká, kočka mňouká, lev řve.

Slyším rozličné zvuky. Vítr fučí, stromy šustí, lesy šumí, hrom rachotí, okna řinčí, vůz drnčí, kolo vrzá, hodiny cvakají. Pod splavem voda ječí, u louky potůček tiše bublá, přes kamení hrčí. S věže rozléhá se zvonů zvuk. Slyším hodiny bítí.

Kdo slyší, má sluch, kdo neslyší, jest hluch.

U š i.

U hlavy mám uši, těma poslouchati sluší. Slyším-li volati tatínka, aneb zavolá-li maminka: „Pojs sem, dítě, pojs sem hbitě,“ ani chvíli nelením, bez prodlení běžím k nim; oba dva mne rádi mají, někdy také říkávají: „Poslušno vždy buď, mé dítě!“

Hmatám a cítím.

Dotknu-li se rukou skla, poznám, že jest hladké; dotknu-li se cihly, poznám, že jest drsná. Hmatem poznávám také, zdali nůž jest ostrý nebo tupý. Kámen je tvrdý, máslo měkké, koňská srst hrubá, zaječí jemná.

Uhodím-li se do hlavy nebo jinam do těla, pocítím bolest. Bosého strniště píchá, kopřiva ho pálí. Slunce hřeje, vítr chladí, sníh a led studí, v zimě ruce a nohy zebou. Cítím, zdali voda je studená, vlažná, teplá nebo horká. Cítím po celém těle.

Mé srdéčko také cítí.

Srdéčko čerstvě mi tluče v těličku, a to má rádo tatínka, matičku. Víte-li, odkud to srdéčko mám? Dobrotivý Bůh mi je dal, dobrými věcmi mne obdaroval, za to mu všecko, i dušičku dám.

85.

Ch u t n á m.

Med jest sladký, ocet kyselý. Zralé ovoce bývá také sladké aneb přisládlé; nezralé bývá kyselé neb nákyslé. Žluč a zeměžluč jsou hořké, pivo jest příhořklé. Kuchyňská sůl jest slaná. Trnky jsou trpké, pepř je perný, křen a horčice jsou čpavé. — Jak chutná voda s cukrem?

Jak co chutná, poznáváme jazykem a patrem v ústech; máme chuť.

86.

Č i ch á m.

Růže, karafiáty, fialky a jiná kvítka vydávají příjemnou vůni. Tulipány a jiřinky nevoní. Voňavé byliny jsou: melisa, šalvěj, mateřídouška, heřmánek. Cibule, česnek a křen čpí. Nepříjemně páchnou jedovaté byliny bolehlav, blín, durman. Ve vlhku chléb plesniví. Plesnivina páchne. Puch zdraví lidskému škodí.

87.

R u c e.

Zde ruka, zde ruka, pět prstů na ní; ta pravá, ta levá s loktem a s dlaní. Teď malé ruce si ještě hrají; až budou silnější ať bílu schopnější, práce dost nabělají.

N o h y.

Nohy mám, a pevně stojím; žebych padnul, se nebojím; v chůzi a běhu pozor dám, a zbytečně neskákám; zpřímá chodím, — v blátě se nebrodím.

T ě l o.

Mám tělo. Hlava, ruce a nohy jsou oudy těla. Hlavu kryjí vlasy. Hlava bez vlasů je holá neb lysá. Rozeznáváme předek, zadek a vrchol neb týmě hlavy. Z předu hlavy jest obličej. Na obličejí rozeznáváme čelo, skráně, líce, oči, nos, ústa, rty a bradu. Po stranách hlavy máme uši. Oči chráněny jsou víčkama, řasami a obočím. V ústech máme jazyk, dásně, zuby a patro.

Rukama pracujeme, nohama chodíme. Ruka zavřená slove pěst, otevřená slove dlaň, polootevřená slove hrst.

M l u v í m.

Ústa mám, mluvíti umím; čemu ještě nerozumím, po tom rodičů se ptám. Co si myslím, o tom rozmlouvám. Směji se a někdy zpívám; ráno, večer se modlívám, a má duše velebí Pána Boha na nebi.

D u š e.

Člověk mrtvý nevidí, neslyší, nemluví, ani se nehýbá. Čím to jest? Duše opustila tělo. Duše tedy činí, že vidíme, slyšíme, cítíme, mluvíme, že se hýbáme; duše činí, že jsme živi. Tělo je příbytkem duši. Po smrti se tělo pohrbí a v hrobě se v prach obrátí. Duše naše zůstane živa, nikdy neumře; duše jest nesmrtelná.

Pastýřové u jeslí.

Dávno těšili se lidé, Kristus Pán že na svět přijde, až pak v milostivém roce narodil se v Betlémě, ve městě Davidově, jediný syn Boha Otce. Půlnoc byla právě, stáda hověla si v trávě: pastýřové bděli, nad stády stráž měli. Aj, tu anděl u nich stál, novinu jim zvěstoval: „Nebojte se, radujte se, narodil se dnes vám spasitel, lidí všech vykupitel. Jděte, neprodlete, nemluvňátko naleznete v jeslich uložené.“ Andělé pak zpívali: „Sláva Bohu na výsosti!“ Pastýři s radostí k Betlému pospíchali, a našli na úsvitě krásné, milé Boží dítě v jeslich uložené, plenkami obložené. Velmi se divili, Boha velebili, a co viděli a slyšeli, známým svým pověděli.

Svatí tři králové.

Z královského rodu tři mudrci od východu hvězdu znamenali, na cestu se vydali. Dál a dále putovali až k Jerusalemu, aby uvítali nově rozeného krále židovského a se pokorili jemu. Lekl se Herodes král, o trůn svůj se bál, a tři svaté krále poslal do Betléma dále. Hvězda vedla je na jisto a ukázala jim místo, kde našli rozeňátko, Boží pacholátko. Na kolena padli, dary mu obětovali: zlato, kadidlo a myrrhu.

Dvanáctiletý Ježíš.

Dvanáctiletý Ježíš poprvé šel s rodiči svými na svátky do Jerusalema. Zůstal tam i po dnech svátečních, a nevěděli o tom rodičové jeho; myslili, že odešel napřed s příbuznými. Na zpáteční cestě k domovu nenalezli ho u známých svých, i vrátili se do města, hledali a našli jej třetího dne v chrámě. Seděl mezi učiteli, poslouchal i tazoval se jich, a všickni divili se odpovědím jeho. Ježíš pak šel s matkou Marií a s pěstounem Josefem do města Nazareta a byl poslušen jich, a prospíval věkem, moudrosti a milosti u Boha i u lidí.

Ježíš přítel dítek.

Když Pán Ježíš na zemi přebýval, dobré dítky rád u sebe míval. Dítky jak ho spatřily, hned se k němu blížily; rády vždy ho vidaly a rády poslouchaly, když o Pánu Bohu, o nebeském Otci, jim povídal, že všechno vidí, vše slyšeti může, tak že před ním nikdo skryti se nemůže. Ježíš dítkám žehnával a často jim říkával, jest-li pobožné a dobré zůstanou, že se k němu do nebe dostanou.

Svatý Mikuláš.

Biskup svatý Mikuláš je již dávno v nebi. Dokud byl na zemi, po dítkách se ptával, rády-li se modlívaly, zda-li také poslouchají? Chodíval i v noci nuzným rodičům k pomoci, z chaloupek je vyvolával, dítkám dary naděloval. Milé dítky zatím spaly, o tom ani nevěděly; a když ráno vstaly, na své oči uviděly, co jim bylo naděleno a za okno uloženo. Tu radostí skákaly a vesele volaly: Byl u nás přítel náš, štědrý biskup Mikuláš!

Sv. Cyril a Method.

Svatí bratři Cyril a Method nazývají se apoštolé Slovanští. Vyšli ze země řecké a kázali víru Krista Pána Bulharům a Slovanům v Uhrách. Roku osmistého šedesátého třetího přišli na Moravu. Pozval jich k sobě kníže moravský Rostislav. Po něm kraloval Svatopluk. K jeho dvoru na Velehrad přijel později kníže český Bořivoj, a svatý Method také pokřtil Bořivoje i manželku jeho Lidmilu.

Svatá Lidmila a vnuk její Václav.

„Počátek moudrosti jest bázeň Boží,“ říkala svatá Lidmila vnuku svému, Václavovi. Učila jej činiti dobře lidu pro lásku Boží. V pobožnosti a štědrosti byla mu příkladem. Mladý kníže uznával, že Bůh jest Pán všech pánů, který dobré odměňuje a zlé tresce. Letopisy vypravují, že sv. Václav sám připravoval hostie a lisoval víno k oběti nejsvětější, i že posluhoval knězi při mši svaté. Ve škole Budečské učil se rozuměti knihám slovanským i latinským; žaltář uměl zpívati jako dobrý kněz. Škola ta stávala na pvrší u vsi Kovár nedaleko Velvar, kdež nyní stojí Budečský chrám svatých apoštolů Petra a Pavla.

Dobře čiň bližnímu svému!

Vojtěch přišel ze školy domů a dostal od matky svačinu, krajíc pěkného bílého chleba, i šel na dvůr; ale sotva počal jísti, přišel k němu chlapec chudobný, a vida ten pěkný chléb, pravil lítostivě: „Má sestra je mdlá po nemoci, té by chutnal bílý chlebiček, ale my si ho koupiti nemůžeme.“ Vojtišek podíval se na chlapce a zas na chlebiček, i rozlomil krajíc ve dvě, a větší kus dal chlapci, řka: „Na, dones ten kus sestře, a řekni, že jí ho ze srdce přeji.“

Buď zdvořilý a ochotný!

Chlapci hráli u cesty. I šel tam tudy pocestný, a oni ho zdvořile pozdravili. Pocestný ptal se, kudy vede nejbližší pěšinka k městu. Jeden z hochů ukazoval mu prstem, řka: „Jděte tam po louce, po té mezi, k tomu kříži a nahoru okolo skály k lesíku.“ Ale druhý pravil: „Povedu vás!“ I šel a vedl pocestného, aby nezabloudil.

Kdo byl zdvořilý? a kdo z nich by ochotný?

Malé ptáče.

Po zahradě malé ptáče sem a tam vesele skáče; potěšení z toho mívá, a k tomu si rádo zpívá. Sotva bílé ráno svítá, kolem hnízda ptáček lítá, brzo na větvičku sedá, brzo dole broučky hledá. Ale když volají staří, ptáček chvílenky nezmaří; jak je slyší, domů letí. Tak poslušny buďte děti!

Poslouchej!

Zima byla a sněhu nazbyt, chlapani po-
jížděli na saních. Z komůrky vynesl též Karlík
sánky své a optal se otce: „Smím-li, ta-
tínku, vozit se na saních?“ „Nesmíš“, odpo-
věděl otec; „kašleš“. Chlapec hned na slovo
odnesl sánky do komůrky a vrátil se do
světnice. Matka přinesla lahvičku a vylila
něco šťávy na lžici a dala Karlovi užívat, /a
řkouc: „To ti lékař posílá, uživej toho, a kašel
tě trápit přestane“. Karel okusil léku, a že
byl hořký, užívat ho nechtěl. Ale matka do-
ložila přísně: „Karle, pí!“ Karel se již ne-
zdráhal, nýbrž užil léku, a brzo bylo po kašli.

Poslušnost pěkná cnost.

Vděčná dcera.

U lesa kvočly na jaře jahody. Malá Anna o nich věděla a chodila se tam dívat a čekala, až by zčervenaly. Jahody dozrály. Anna jich okusila a poznala, že jsou velmi chutné. Ale najednou si vzpomněla na rodiče a pravila sama k sobě: „Moji milí rodiče mě živí, dávají mi šaty, knížky a všechno, čehokoli potřebuji; musím též jim něco přinést.“
 I natrhala jahod, navázala z nich dvě kytky a chvátala s radostí domů. „Sde, otče a matko, vám něco přináším!“ a podala každému kytku. Rodičům byly jahody vděk, a těšili se, že jejich dcera je vděčná.

Neodkládej !

Bedlivá matka hleděla si v zahradě zeleniny. Jednou přikazovala dcerušce: „Liduško, podívej se na ta malá žlutá vajíčka na dolejších lupení; z těch by se vylíhly housenky a sežraly by nám zeli. Prohlédni dnes všechno a bedlivě ta vajíčka zamačkej; tak uhájíme zeli.“ Ale Liduška myslila, že později bude času dosti, až — na to dokonce zapomněla. Matka

Buď upřímný!

Matka seděla s Martínkem ve světnici. Otec přišel právě ze zahrady a pravil přísným hlasem: „Co jsem spatřil v zahradě! Skoro všude květ se stromků jest otrhán. Kdo mi asi pokazil radost?“ Také matka se zarmoutila, a Martínek uleklý díval se k zemi. Za chvíli se zeptal otec synka: „Nevíš-li, kdo mi ten květ zkazil?“ Tu vstal Martínek a pravil k otci s očima slzavýma: „Ach otče, já jsem to udělal!“ Rodiče napomenuli chlapce a odpuštěli mu, protože se upřímně přiznal.

Výstrahy.

Nepozorné, všetečné děti přicházejí často k úrazu; nestřídmé a mlsné připravují se o zdraví.

Dítky, neběhejte divoce po schodech!

Nenahýbejte se s oken anebo přes roubení u studnic!

Nesedejte za vůz!

Nenabíhejte do cesty, kudy se jezdí!

Nepřibližujte se k neznámým koním!

Nedrážděte psů!

Nezdvihejte příliš těžkých věcí!

Nehrejte zbraní ani sirkami!

Nekoupejte se bez dohlídky starších lidí!

Neklouzejte se na tenkém ledě!

Nejezte ovoce nezralého a ničeho, co neznáte!

Nepíte, když jste uhrátý!

Nelehejte do chládku, jste-li upoceny!

108.

Liduška a holubička.

K Lidušce do pokojíčka přiletěla holubička. Liduška malá se radovala, dala jí k zobání zbytky od snídání, a ji hladila a k ní pravila: „Nebojiš-li se mne, holubičko?“ Holubička zavrkala: „Co bych se bála, má holčičko! zlého jsem nic nedělala; ty tak dobrá vyhlížíš; vidíš, že mi neublížíš?“

109.

Ptáček v zimě.

Kdo to klepá venku? Hleďme, modrý ptáček! na našem okénku sedí ubožáček. V poli všecko pusto, sněhu padá husto. Nám je dobře ve světnici, ptáček mrzne na větvi. Pojd' sem, ptáčku, pojd' zpěváčku! drobtů dosti máme, těch mi tobě dáme, a na první jarní den, pustíme tě zase ven.

Vlašťovička.

Aj, ty vlašťovičko milá, kdes tak dlouho litala? Zde jsi hnízdo opustila a je prázdné nechala! Či jsi byla v teplém kraji po ten celý zimní čas, a se navrátila v máji do dědiny naší zas? — Vítej, rozmilá poutničko, z předa-
daleké krajiny! Teplé zahřívá slunéčko již i naše končiny. Dopřejeme ti místečka, přijmeme tě pod střechu; vleť si do svého hnízdečka, potřebuješ oddechu!

Člověk a skřivánek.**Člověk.**

Proč málo, skřivánku, na zemi zpíváš? pověz, můj milánku, proč vysoko létáš, pod oblaky dlíváš, křídla třepetáš?

Skřivánek.

Dole bydlím a sedám, dole potravu hledám; pod oblaka lítám, Boha tam oslavuji; křídla třepetám, že jsem zdrav, se raduji.

Holubička.

Sotva bílý den zasvítá, holubice v polích lítá; lítá, nelení, tam po osení, a již v ranní době hledá pokrm sobě. — A když najde tam

zrněčko, zaplesá její srděčko. Mine hodina, nezapomíná holubice matka na svá holoubátka. Prázdná domů nepřiletí, pokrm nese pro své děti. Děti čekají a zavrkaají, když se jejich máti nazpět domů vrátí.

Více než ta holubinka pečuje o mne matinka; práce nešetří, i když jsem větší, miluje mne stále; to jí buď ke chvále!

113.

Den a noc.

Vidíme nad sebou modrou oblohu nebeskou. Na té straně, kde ráno vychází slunce, pravíme, že je východ; kde slunce na večer zapadá, tam je západ. Dokud slunce stojí na nebi, máme den; jakmile zapadne, počíná noc. V poledne stojí slunce na obloze nejvýše. Tehdáž bije dvanáct hodin. V noci svítívají měsíc a hvězdy. Od poledne do půlnoci počítáme opět dvanácte hodin.

Slunce osvětluje a zahřívá zemi. Beze světla a bez tepla nemohli by ani lidé ani zvířata živi býti. Rostliny také potřebují světla a tepla. Lidé ve dne pracují, v noci odpočívají.

Kdo dokončil v práci den, tomu chutná dobře sen.

Vezměte své tašky a své ručnice, připněte si k boku ostré šavlice! Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky! Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

Do řady se stavme, malí vojáci, i budeme někdy hodní jonáci! Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky! Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

Tam je břeh u cesty, jako pevný hrad, toho dobudeme beze všech útrat! Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky! Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

Tam stojí bodláčí: Hej na ně spolu! To my posekáme: Všem hlava dolů! Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky! Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

Utíká zajíček, má před námi strach; běžet ho necháme, ušetříme prach. Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky! Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

Sedě teď na bobku stříhá ušina, snad se nám vysmívá ta čtveračina? Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky! Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

My ho potrestáme, neuteče zdráv; na zajíce střelme: Pif a puf a paf! Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky! Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

Zahnali jsme svého již nepřítele; vítězi se vraťme domů po dole! Hráli jsme si na vojáky, složme flinty a bodáky! až pak bude čas, zahrajem si zas!

117.

Č í s l a.

1	I	jedna
2	II	dvě
3	III	tři
4	IV	čtyry
5	V	pět
6	VI	šest
7	VII	sedm
8	VIII	osm
9	IX	devět
10	X	deset
11	XI	jedenáct
12	XII	dvanáct.

Modlitby.

Modlitba Páně.

Otče náš, jenž jsi na nebesích. Posvěť se jméno Tvé. Přijď království Tvé. Buď vůle Tvá jako v nebi tak i na zemi. Chléb náš vezdejší dej nám dnes. A odpusť nám naše viny; jakož i my odpouštíme našim vinníkům. A neuvod' nás v pokušení. Ale zbav nás od zlého. Amen.

Pozdravení andělské.

Zdrávas Maria, milosti plná, Pán s tebou. Požehnanás ty mezi ženami, a požehnaný plod života tvého, Ježíš. Svatá Maria, matko Boží, pros za nás hříšné nyní i v hodinu smrti naší. Amen.

Vyznání apoštolské.

Věřím v Boha Otce, všemohoucího stvořitele nebe i země. I v Jezu Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho. Jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny. Trpěl pod Pontským Pilátem, ukřižován, umřel i pohřben jest. Stoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých. Vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha Otce všemohoucího. Odtud přijde soudit živých

i mrtvých. Věřim v Ducha svatého. Svatou církev obecnou, svatých obcování. Opuštění hříchů. Těla vzkříšení. A život věčný. Amen.

Když se ráno, v poledne a večer na klekání zvoni.

1) Anděl Páně zvěstoval Panně Marii, a ona počala z Ducha Svatého.

Zdrávas Maria a t. d.

2) He, já dívka Páně, staniž mi se podle slova tvého.

Zdrávas a t. d.

3) A Slovo tělem učiněno jest/ a přebý-
valo mezi námi. 1/19

Zdrávas a t. d.

Před jídlem.

Oči všech doufají v Tebe, Pane, a ty dáváš jim pokrm v čas příhodný. Otvíráš ruku svou, a naplňuješ všelikého živočicha požehnáním. Hospodine Bože, Otče nebeský!, požehnej nás i těchto darů, kterých z Tvé štědroty požívati budeme. Pro Ježíše Krista Pána našeho. Amen. 1/20

Po jídle.

Chvalte Pána/ všickni lidé! neboť potvrzeno jest nad námi milosrdenství, a pravda Páně trvá na věky. 1/21

Sláva Otci i Synu i Duchu Svatému, jakož byla na počátku, tak budiž nyní a vždy až na věky věkův! Děkujeme Tobě, všemohoucí a milosrdný Bože, za všecka dobrodiní Tvá, který jsi živ a kraluješ po všecky věky věkův. Amen.

Modlitba večerní.

Pane Bože, svou mocí ochraňuj nás v té noci, v pokoji ať odpočíváme, a dne nového se dočkáme.

Pane vyslyš modlitbu mou!

A volání mé k Tobě přijď!

Modleme se!

Pokorně Tebe prosíme, o Bože, navštiv příbytek náš a odvrť od něho všecko zlé! Andělé Tvoji bděte nad námi a ochraňujte nás! Pomoc Tvá přebývej vždycky s námi. Amen.

Anděli Boží, strážce můj, rač vždycky být ochrance můj, mě vždycky řiď a napravuj, ke všemu dobrému mě vzbuzuj; ctnostem svatým mě vyučuj, ať jsem tak živ, jak chce Bůh můj. Tělo, svět, ďábla přemáhám, na tvá vnuknutí pozor dám. A v tom svatém obcování ať setrvám do skonání, po smrti pak v nebi věčně chválím Boha ustavičně. Amen.

Otče náš — Zdrávas.

Duše všech věrných zemřelých ať odpočívají v pokoji! A světlo věčné ať jim svítí. Amen.

	Strana		Strana
Počet živočichů	40	Sv. Lidmila a sv. Václav	49
Vidím, jaké jsou věci	—	Dobře čiň bližnímu svému!	50
Vidím, kdo co činí, a kde se co děje	41	Buď zdvořilý a ochotný!	—
Oči	42	Malé ptáče	51
Slyším	—	Poslouchej!	—
Uši	43	Vděčná dcera	52
Hmatám a cítím	—	Neodkládej!	—
Mé srdéčko také cítí	—	Buď smířlivý!	53
Chutnám	44	Buď upřímný!	54
Čichám	—	Výstrahy	—
Ruce	—	Liduška a holubička	55
Nohy	45	Ptáček v zimě	—
Tělo	—	Vlašťovička	56
Mluvím	—	Člověk a skřivánek	—
Duše	46	Holubička	—
Pastýřové u jeslí	—	Den a noc	57
Svatí tři králové	47	Týden, měsíc, rok	58
Dvanáctiletý Ježíš	—	Pasačka	—
Ježíš přítel dítek	48	Hra na vojáky	59
Svatý Mikuláš	—	Čísla	61
Sv. Cy	—	Modlitby	62

ÚK VŠP HK

100000200972

